

DESPRE GRUP – CINE SUNTEM NOI

Pagini Libere este o editură anarhistă.

Suntem un colectiv descentralizat, autonom și organizat non-ierarhic. Scopul nostru este acela de a oferi publicații (cărți, broșuri, fanzine, etc.) în limba română și, uneori, în alte limbi, în ideea de a populariza și inspira viziuni și practici alternative la sistemul actual, capitalist și autoritar. Vom încerca să acoperim în acest sens o varietate cât mai largă de tematici și abordări: de la cărți politice, ideologice sau de istorie și până la proză, poezie sau eseuri ori manuale do it yourself.

PRINCIPII DE ORGANIZARE

Pagini Libere nu este un grup închis, ci unul deschis oricui ar dori să se implice, să susțină și să contribuie la munca noastră editorială. Ne ghidează principiile ajutorului reciproc și colaborării dar și dorința de a ne bucura de ceea ce facem. Nu suntem organizați ierarhic și nu ne conducem activitatea după ideea profitului.

Respingem atitudinile autoritare și discriminatorii, punem preț pe autonomia individuală și de grup, pe auto-organizare, pe auto-gestiune și pe inițiativă, iar dezbaterile și consensul fac parte din practicile noastre obișnuite de luare a deciziilor.

DIRECȚII EDITORIALE

În ceea ce facem nu pornim de la ideea că trebuie să fim 100% de acord cu mesajele materialelor publicate și distribuite.

Considerăm că nicio perspectivă nu este perfectă astfel încât să nu poată fi supusă criticii și dezbaterii. Vom încerca, de asemenea, să rezistăm tentației de a ne limita și de a crea definiții rigide referitor la ceea ce vom alege să publicăm, încurajând în același timp colaborarea și participarea creativă a celor care vor dori să ni se alăture. Principala condiție este ca textele propuse să nu instige la ură sau discriminare, deci să nu promoveze idei autoritare sau opresive, indiferent de sursa, natura sau baza ideologică a acestora.

Colectivul Pagini Libere va încerca într-o primă fază să repună și să păstreze în circulație texte fundamentale ale literaturii anarhiste, clasice și contemporane, care fie nu au fost niciodată publicate la noi, fie au apărut, dar azi nu mai sunt decât într-o mică măsură cunoscute. Una dintre principalele misiuni pe care ni le-am asumat este aceea de a redescoperi, reapropria și reedita traduceri sau texte originale ale anarhiștilor români, apărute înaintea instalării dictaturii Partidului Comunist. Vom încerca, de asemenea, să popularizăm și să documentăm cât mai amplu și mai nuanțat dezbaterile de idei și practicile libertare actuale.

Dintre direcțiile editoriale pe care am dori să le urmăm putem menționa, prin urmare: recuperarea istoriei anarhiste autohtone, literatura anarhistă modernă, literatura anarhistă clasică, beletristică, materiale DIY.

DESPRE COPYRIGHT

Tradiția libertară a fost întotdeauna una în care pamfletele, tipăriturile clandestine și materialele tipărite rapid și pe ascuns au circulat liber, neîngrădit. Continuând această tradiție, materialele publicate de către Editura Pagini Libere pot fi folosite, adaptate sau modificate de către oricine dorește acest lucru, însă nu cu un scop comercial. Cerem, pe cât posibil, persoanelor care folosesc materialele publicate de noi sau părți din acestea să specifice, într-o formă neintruzivă, sursa de unde au preluat materialele respective.

pagini-libere.ro

editurapaginilibere@protonmail.com

facebook.com/paginilibere

instagram.com/paginilibere

TÂRGUL AUTONOM DE CARTE

care a fost pe 20-21 noiembrie 2019

MANIFESTUL TAC

Inițiativa unui târg autonom de carte, auto-organizat și auto-gestionat, poate fi o alternativă binevenită, mai ales în contextul în care cartea a devenit un obiect de lux. Ne e de ajuns să luăm prețul mediu al cărților din majoritatea librăriilor din țară ca să ne dăm seama că acesta este mult peste posibilitățile cuiva care câștigă salariul minim. Nu mai vorbim de numeroasele persoane care au venituri sub acest minim de supraviețuire. Nu este de mirare, prin urmare, că oamenii citesc din ce în ce mai puțin și că sunt în mare măsură dezinteresați de carte, lucru demonstrat și de statisticile care privesc România.

Târgurile de carte actuale devin din ce în ce mai prohibitive, dacă e să ne gândim numai la costurile de închiriere a spațiilor plătite de edituri. Pe de altă parte, relația dintre cititori și edituri tinde să fie una strict comercială, lipsită de conexiuni și interacțiuni reale. Târgurile autonome, organizate direct de către editurile, persoanele și colectivele editoriale interesate, având și o pronunțată dimensiune comunitară, pot face ca publicațiile să fie mai accesibile, iar interacțiunea dintre cititori, autori și editori mai strânsă și semnificativă.

Târgul autonom este, înainte de toate, un spațiu de întâlnire și discuții dedicat publicațiilor alternative și independente. Zine, reviste, broșuri și cărți scoase de diverse colective, scrise sau traduse de diferite persoane, afișe, cărți poștale și alte materiale devin astfel accesibile tuturor. Discuțiile propuse într-un cadru mai degrabă informal sunt menite să dezvolte relații de colaborare între cititori și editori, între editori și autori sau între autori și cititori. Dorim astfel să încurajăm inițiativele publicistice independente și să ilustrăm necesitatea dezvoltării unor alternative critice la modelele dominante, nevoia deschiderii unor spații autonome de întâlnire și reflecție.

Așa că facem un apel la voi, cei și cele care doriți să vă alăturați acestui demers, să construim împreună spații de creativitate și colaborare, în care ideile să fie împărtășite dincolo de bariere și diferențe, pentru o cultură socială mult mai inclusivă, liberă și egală pentru toți și toate.

PROGRAM 20-21 noiembrie

MIERCURI

16:00-21:00 | târg autonom de carte

18:00 | Lansare ZineFem#2 și prezentarea materialelor din acest număr, însoțite de o discuție despre zine și materiale independente, dar și despre nevoia de conținut feminist. La final, va avea loc o mini-lectură din textele și poeziile puternice, pline de dragoste feministă, apărute în acest număr.

JOI

16:00 - 21:00 | târg autonom de carte

18:00 | Discuție despre Anarhiva, un nou proiect dedicat recuperării istoriei anarhismului în România.

18:30 | Lansarea cărții „Dumnezeu și Statul” de Mihail Bakunin, în traducerea lui Panait Mușoiu din 1918, ediție revizuită și adăugită.

Colective și edituri care au participat la TAC: a-casă (CJ), auto.text/Armonia (TM), Cărămida (CJ), CUTRA (B), Dysnomia (B), Editura FrACTalia (B), Editura Hecate (B), Editura IDEA (CJ), Editura Pagini Libere (CJ/B/TM), KAJET Journal/Dispozitiv Books (B), MAHALA (B), Post/h/um. Jurnal de studii (post)umaniste (B/CT), ZineFem (CJ)

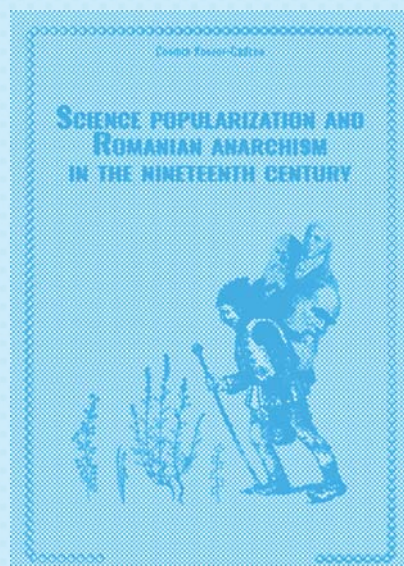
Nota noastră ulterioară: nu ne așteptam să vină așa de multă lume! Interesul pentru un astfel de târg, autonom, diferit, mai liber, mai deschis, mai primitiv, este unul mare! Este un fapt motivant, pe care, cel mai probabil vom dori să-l mai repetăm cândva în viitor. Chiar și așa, în toamna acestui an, la Timișoara, va avea loc Târgul Anarhist de Carte din Balcani, care este un eveniment regional, unde participă oameni nu numai din țările balcanice, dar și din Europa Centrală și de Vest.

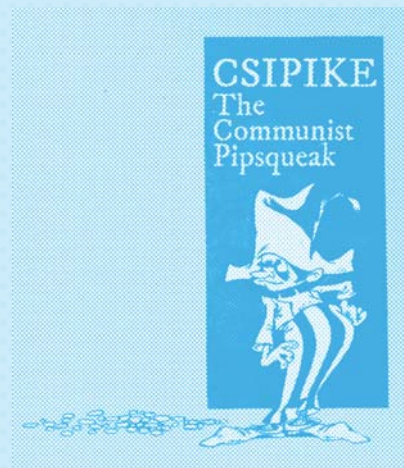
figyelmet, amelyek mindnyájunk fennmaradását fenyegetik. Az politikai ökológia első szerzői közé tartozott. A környezetrombolás liberális elemzéseivel ellentétben, Bookchin abból indult ki, hogy az ökológiai katasztrófához vezető út azokban az autoritárius társadalmi viszonyokban gyökeredzik, amelyeket a kapitalista társadalom és az Állam generál: például a természet fölötti uralom gyakorlásának gondolata szorosan összefügg az ember ember fölötti uralmának gyakorlatát alátámasztó nézetekkel. A kölcsönös egymásraultalság és bizonyos korlátozások bevezetésének ökológiai imperatívusza, írta Bookchin, összegeztethetetlen a piacgazdaság „terjeszkedj vagy elpusztulsz” imperatívuszával. Bookchin életműve, amely több mint húsz kötetet, számos tanulmányt és konferencia-részvételt ölel fel, egy új politikai elmélet kidolgozásával járt együtt, amelyet a kapitalizmus alternatívájaként vázolt fel: ez az elmélet a társadalmi ökológia elmélete. Ennek konkrét politikai praxisa pedig a libertárius municipalizmus.

**COSMIN KOSZOR-CODREA –
SCIENCE POPULARIZATION
AND ROMANIAN
ANARCHISM IN THE
NINETEENTH CENTURY**

In the second half of the nineteenth century the notes of Michael Bakunin were printed as Dieu et l'État [God and the State] aiming to hammer a nail both through the authority of supernatural divine forces and in the heart of the state apparatus. Soon in various European

peripheries, various anarchist followers brought a third dimension to his credo, namely, to liberate the minds of workers and peasants through means of science popularization. By opposing liberal bourgeois scientific discourses, the relationship between science and anarchism was seeking individual self-emancipation, women's liberation and at the same time, as their popularizing literature managed to yield alternative printing platforms, to construct a critical scientific public sphere

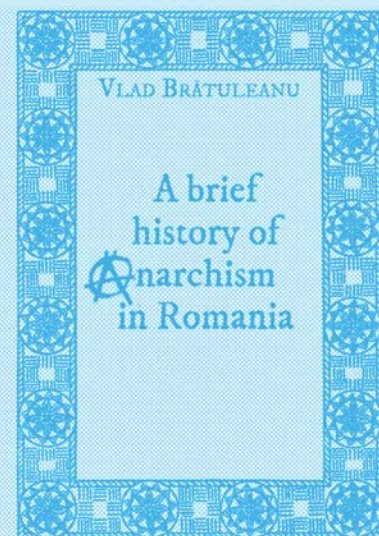
**CRISTIAN-DAN GRECU –
CSIPIKE – THE COMMUNIST
PIPSQUEAK**

The images drawn by Livia Rusz (sometime in the early 1960s) have been entirely rearranged in order to invent a new story, with a narrative and rhetorical style which are unusual for children's literature. This is a brochure for each and every child, even more so for the naughty and rebellious ones. Csipike's story

contains moments of self-reflection, trials of love, and fearless battles. The little pipsqueak's adventures are an ideal bed-time tale for everyone. The only thing that we ask of you – and this is very important – is that after you will have read this brochure you too will think about your life and how it stacks up against the one envisaged by Csipike, our tiny hero with a heart of gold.

**VLAD BRĂTULEANU –
A BRIEF HISTORY OF
ANARCHISM IN ROMANIA**

During a 1923 series of lectures on political parties and doctrines at the Romanian Social Institute, the speaker who took the floor on the subject of anarchism concluded: “We do not have a proper militant or theoretical anarchist movement.” Was this really the case? Vlad Brătuleanu is probably the first to use archival documents and the libertarian-socialist press of the day as reference points, in order to sketch a history of Anarchism in Romania. His investigation begins with the second half of the nineteenth century (Zamfir Arbore, Ioan Nădejde), continuing with the period of Romanian history known as the Old Kingdom and the Unification of Greater Romania in 1918 (a period when anarchist thinkers and activists including Panait Mușoiu, Panait Zosin, Neagu Negulescu, and others were active), up until the end of the interwar period. A Brief History of Anarchism in Romania is an interesting enquiry into the lives and activities of people, communities, and newspapers, of fascinating yet nearly forgotten groups and social or artistic experiments.

Editura Pagini Libere - facerea unei utopii anarhiste este un text colectiv, editat de hopancarusel, care a apărut în Gazeta de Artă Politică (artapolitica.ro), în ianuarie 2020.

„Arimanii nu numai că nu-și socotesc stingherită libertatea prin faptul că-n toate mișcărilor lor caută să țină socoteală de ființa celuilalt, dar, dimpotrivă, fiecare-și vede întregindu-i-se libertatea sa prin libertatea celuilalt.”

Iuliu Neagu-Negulescu

Editura Pagini Libere s-a format și consolidat în timp, organic, după entuziasmul și disponibilitatea fiecă*ia' dintre noi. Ceea ce e mai puțin cunoscut e procesul acestei faceri colective, rezultat al întretăierii mai multor drumuri personale cu preocupări similare, la momentul potrivit.

Pentru că încercăm în mod conștient și asumat, pe cât posibil, să integrăm principiile noastre în practicile și alegerile zilnice, am vrut ca acest text să reflecte modul nostru de lucru: colaborativ dar și autonom, care oferă spațiu fiecă*ia. Din acest motiv, este un text scris de mai multe persoane din Editură, care încearcă să pună împreună pe cât posibil de coerent viziuni, amintiri și experiențe subiective diferite. Trecând împreună prin efortul colectiv de reconstruire a istoriei Editurii am realizat că sunt de fapt mai multe istorii, mai multe narațiuni care coexistă și sunt rezultatul experiențelor diferite ale membr*lor din diferite orașe, așa că am decis să le includem pe toate. Iar în a doua parte a textului am ales să lăsăm spațiu de auto-reprezentare fiecă*ia dintre noi.

1. Am optat pentru pentru acest mod de scriere pentru a fi incluziv* la nivel de gen. Considerăm că limbajul prin care ne exprimăm definește și întreține, uneori în mod subtil, anumite constructe sociale și raporturi de putere pe care ne dorim să le chestionăm inclusiv în acest mod. Principiile din spatele acesteia alegeri sunt similare cu cele din limbajul recent adoptat care folosește litera x (ex.: anarhistx); am optat însă pentru * deoarece considerăm că face textul mai lizibil.

Datorită scrierii colective, textul îmbină stiluri diferite, treceri de la persoana I singular la plural și invers sau diferite preferințe privind citarea numelui, în funcție de alegerea personală a fiecă*ia. Ordinea auto-prezentărilor reflectă doar ordinea temporală a contribuțiilor individuale.

ISTORII SUBIECTIVE DE LA BUCUREȘTI

Prima scânteie a fost piesa de teatru “Ce-am fi dac-am ști”, jucată în cadrul Platformei de Teatru Politic 2015. Piesa punea în scenă o utopie inspirată din cartea uitată a lui I. Neagu-Negulescu „Arimania sau țara bunei înțelegeri”, publicată la Brăila în 1923 și puțin cunoscută la noi. Îndemnul implicit la construirea de utopii anarhiste a prins rădăcini, odată cu interesul pentru recuperarea și popularizarea Arimaniei.

Eram trei pe-atunci, doi la București și unul la Berlin. Alex Liță, Alexandru și Ionuț. Ne-am pus pe transcris, corectat și adaptat textul Arimaniei la limbajul actual, în ideea republicării. Și dacă tot vrem să publicăm, de ce să nu facem și editură?!

Așa s-a născut ideea Pagini Libere, cândva la final de 2017. Prin rețelele personale ale fiecăruia, am mai găsit patru doritori de a înființa o editură anarhistă, la Cluj și la Timișoara (Adi, Grecu, Andrei, Lori). Împreună, ne-am luptat tovărășește cu Arimania lui Neagu-Negulescu la nivel de limba română actuală

și pe alocuri și la nivel de principii expuse. Am acumulat zeci de ore vorbite la telefon despre cum să corectăm astfel încât să nu pierdem sensul cuvintelor și frazelor. După zeci de citiri și mulți nervi consumați, *Arimania* a ajuns la tipar, prin iunie 2018, cu o copertă-colaj măiestrită de Grecu.

În paralel am ținut multe întâlniri online despre cum să arate manifestul editurii, website-ul și multe altele, principiale și organizatorice. Am hotărât ca, la nivel de organizare, să fim pe cât posibil de non-ierarhici și orizontali, și să arătăm asta printr-un manifest. Destul de greu cu manifestele astea, nu știi de unde să le apuci. Norocul a făcut ca Grecu să fi fondat în 2013, alături de alte 3 persoane, *auto.text* – un colectiv editorial, împărțit între orașele în care e încă activ. Așa că am folosit ca punct de plecare manifestul *auto.text*, ca ordine de prezentare a lucrurilor – adică a principiilor asumate, motivațiilor, și a modului de lucru, cât mai scurt și concis posibil.

Adi: *Privind în urmă, îmi dau seama că, în afara simplei enunțări a unor principii de bază, anti-autoritare, manifestul ar fi trebuit să fie ultima chestie scrisă de noi. Acum mi se pare ciudat că am început cu o declarație de intenții, care delimita deja câteva direcții de organizare. Realitatea din teren, dezbaterile și necesitățile care au reieșit pe parcurs (și încă reies) ar fi trebuit să fie elementul determinant în conceperea unui astfel de text. Asta nu înseamnă că acum, după aproape*

doi ani, ar arăta diferit. Ar fi doar mai precis, mai detaliat, mai apropiat de parcursul nostru ca grup și ca persoane. În primul rând însă, ar fi rodul unei adevărate reflecții de grup, o reflecție deschisă, vie, pe care o găsec tot mai importantă, dincolo de principiile pe care le împărtășim și de propria noastră reflecție individuală.

A durat o vreme, greu de zis cât, dar munca a fost înfăptuită. Pentru că eram răsfrâți în 4 orașe diferite, am decis să încercăm să implementăm și o formă cât mai organică de descentralizare, așa încât acele lucruri ce țin de local (organizare de evenimente, tipăritul materialelor, etc.) să fie făcute fără a cere vreun „acord” de la centrul (inexistent).

Printre ideile pe baza cărora am fondat editura era și cea de recuperare a textelor anarhiste vechi, de redescoperire a anarhistelor și anarhiștilor din perioada ante- și inter-belică, dar și de a traduce texte care să fie unelte în acțiunile noastre, ale comunității anarhiste. Ideea unui colectiv care să se ocupe de editarea unor texte, fie ele clasice sau actuale, cu tendință libertară era cumva în aer de prin 2017.

...ȘI DE LA CLUJ

După întâlnirea de la final de 2017 de la Cluj, ne-am hotărât să facem o încercare, să vedem dacă și cum putem lucra împreună, mai ales că eram din orașe diferite și abia ce ne cunoscuserăm. *Arimania* a fost, din punctul ăsta de vedere, un soi de prilej de cunoaștere reciprocă și de

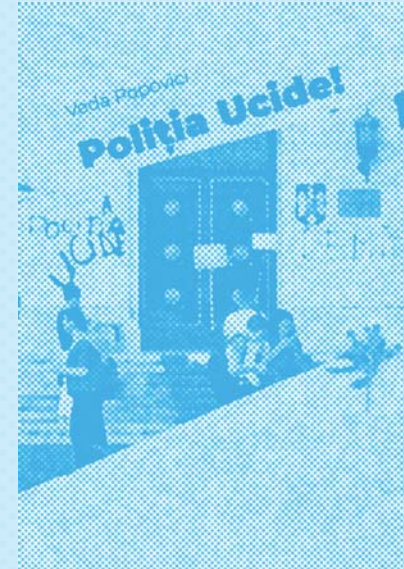
învățare. Editarea lucrării nu a fost nici ea un proces tocmai ușor, având în vedere că fiecare veneam cu așteptări ușor diferite de la text. Însă perioada asta ne-a adus cu adevărat împreună și ne-a făcut să alcătuim un colectiv, o comunitate.

Doar mai târziu am început cumva să realizez că, de-a lungul istoriei, cele mai multe grupuri anarhiste de la noi s-au format în jurul tiparului, publicațiilor și cărților. Se pare că (nu întâmplător) a fost și cazul nostru. (Adi)

Un lucru e sigur: în această formulă sau alta, sub acest nume sau altul, necesitatea publicării autorilor anarhiști și a popularizării diferitelor tradiții de gândire și a diferitelor practici libertare este una reală. În plus, ea corespunde unei așteptări mai largi, mai ales într-o perioadă în care sistemele și discursurile dominante nu mai oferă (și nici nu mai pot oferi) soluții reale la problemele și nevoile oamenilor. A demonstrat-o și entuziasmul cu care a fost întâmpinată *Arimania*, dar și simpatia și sprijinul de care s-au bucurat până acum inițiativa noastră – ambele oarecum neașteptate.

De altfel, ideea unui colectiv care să se ocupe de editarea unor texte cu tendință libertară, fie ele clasice sau actuale, era în aer de prin 2016-2017. Cumva lucrurile începeau să se lege în direcția studiului și recuperării istoriei (și a literaturii) anarhiste autohtone, un subiect pe cât de bogat, pe atât de uitat și de desconsiderat. Cam în perioada aceea am început să corespundez cu M., un istoric german care publicase deja două cărți dedicate anarhiștilor români și mișcării muncitorești de dinainte de 1947. Așa l-am cunoscut și pe L., aflat pe vremea aceea la studii în afară și care îl știa și el pe M. Tot pe atunci, câțiva oameni din Cluj și București am început să împărtășim materiale, documente scanate, vechi publicații anarhiste, în încercarea de a reconstitui (măcar parțial) această istorie uitată. O parte dintre cei care am început atunci să facem schimb de informații și materiale suntem azi implicați într-un alt proiect, prin care ne propunem să alcătuim o vastă colecție online de texte și materiale libertare apărute de-a lungul vremii la noi.

În aceeași toamnă, în 2017, la Cluj, în cadrul *Laolaltă*, a fost o discuție dedicată

VEDA POPOVICI – POLIȚIA UCIDE! PRACTICI ȘI PRINCIPII PENTRU O SOLIDARITATE FEMINISTĂ ANTI-REPRESIUNE

Viziunile feministe din jurul nostru se îndreptă tot mai mult către pedepsirea carcerală a ordinii patriarhale. Însă acest mod de a reacționa ne face complice la sistemele de opresiune. Evenimente recente ca tragedia Alexandrei Măceșanu au revelat o tensiune fundamentală în mișcarea feministă locală: milităm pentru mai multă pedeapsă și supraveghere sau aprofundăm practici anti-poliție, anti-pedeapsă și cu potențial aboliționist față de sistemul penitenciar?

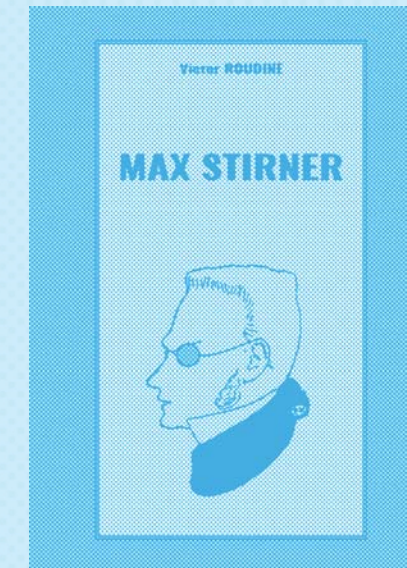
Textele adunate în această zină căută răspunsuri la întrebări legate de sistemul carceral și punitiv și dreptatea de gen: atunci când milităm pentru înăsprirea pedepselor, oare chiar acei violatori și abuzatori pe care-i țintim vor fi afectați? Oare nu e mai plauzibil să credem că sistemul de control și supraveghere, un sistem bazat pe valori patriarhale și guvernat de o logică patriarhală va folosi revendicările noastre pentru propriul său avantaj?

VICTOR ROUDINE – MAX STIRNER – UN REFRACTAR

Un marginal în timpul vieții, Max Stirner (pe numele său adevărat Johann Kaspar Schmidt) a fost mult timp cunoscut mai degrabă prin prisma polemicii vitriolice lansată de Marx și Engels împotriva sa. Recuperarea operei sale

s-a datorat efortului lui John Henry Mackay, care spre sfârșitul secolului al XIX-lea a adunat mărturiile contemporanilor lui Stirner aflați încă în viață. Victor Roudine a continuat această linie începută de Mackay, cercetând mai îndeaproape rolul pe care Stirner îl ocupă în paginile istoriei intelectuale a revoltei, rebelunii și împotrivrării.

Lucrarea pe care o redăm în ediția de față a apărut în colecția Revistei Ideei în 1912, traducerea din franceză aparținându-i lui Panait Mușoiu.

VLAD BRĂTULEANU – ANARHISMUL ÎN ROMÂNIA

În 1923, în cadrul unor prelegeri organizate de Institutul Social Român despre doctrine și partide politice, cel care luase cuvântul în chestiunea anarhismului concluziona astfel: „O mișcare

propriu-zisă de anarhism militant sau de teoreticieni anarhiști nu avem”. Să fie oare adevărat? Vlad Brătulean este probabil primul care, folosind documente de arhivă și presa libertară ca puncte de referință, a creionat o istorie a anarhismului în spațiul românesc, începând cu a doua jumătate a secolului XIX (Zamfir Arbore, Ioan Nădejde), trecând prin perioada Vechiului Regat și până la marea unire (Panait Mușoiu, Panait Zosin etc.), și perioada României Mari, cu precădere până la instaurarea regimului stalinist. Studiul său surprinde oameni, comunități interesante, grupuri, ziare și experimente sociale și artistice.

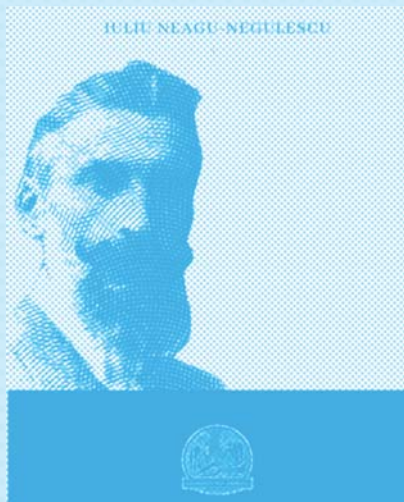

GIORGIO AGAMBEN – AZ ELLENÖRZŐ ÁLLAMTÓL A DESTITUÁLÓ HATALOM PRAXISÁIG

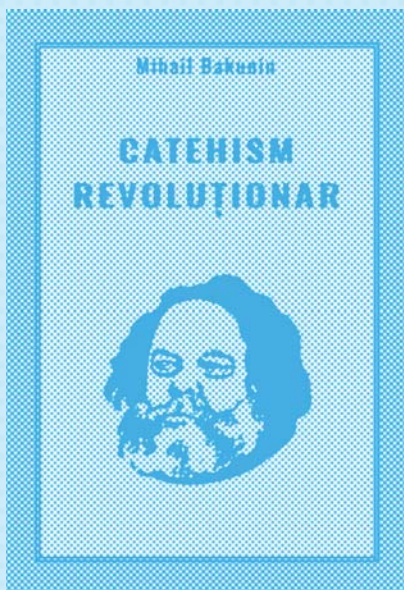
Az előadást Agamben a Nicos Poulantzas Intézet meghívására tartotta Athénban 2013. november 16-án. Először a *Xpovos* online felületen jelent meg 2014 februárjában *For a theory of destituent power* címmel; ezt azonnal átvette a ROAR Magazine szerkesztősége, ellátta a jelenlegi címmel, és a fenti fejezetekre osztotta.

MURRAY BOOKCHIN – LIBERTÁRIUS MUNICIPALIZMUS

Murray Bookchin (1921–2006) már gyerekkora óta része volt a forradalmi baloldalnak. A figyelem középpontjába 1952-ben írt írásaival került, amelyekben azokra a súlyos ökológiai problémákra hívta fel a

științifice, la articolele despre luptele sociale ale muncitorilor și țăranilor împotriva exploatarelor lor și a statului și până la textele sale teoretice și analitice – a urmărit mereu cel puțin două obiective: să formuleze un răspuns privitor la cauzele nedreptăților cu care se confruntau cei exploatați și asupriți și, mai ales, să răspundă întrebării, cum ar putea aceștia să se elibereze și să lupte pentru a crea „Țara Buneiînțelegeri”?

MIHAIL BAKUNIN – CATEHISM REVOLUȚIONAR

Mihail Bakunin (1814 – 1876) este una dintre personalitățile ale căror scrieri, dar mai ales acțiuni, au pus bazele anarhismului clasic. Viața sa, împărțită între baricadele pe care a luptat (printre care și Paris, Dresda, Lyon), închisorile țariste și exil, a fost o viață ”pe fugă”. Astfel că scrierile pe care ni le-a lăsat sunt ori

incomplete, ori finalizate în mod superficial și adesea lăsate așa din lipsă de timp. O existență și o gândire de multe ori contradictorii, nebuloase, lipsite de măsură, dar care au impresionat și încă impresionează prin forța și fervoarea lor revoluționară autentică.

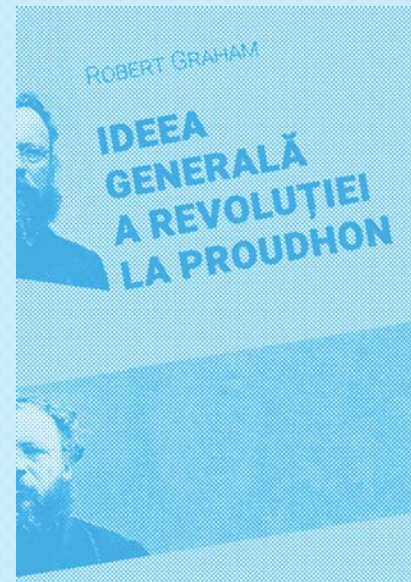
Ideile sale au evoluat treptat de la revoluționarismul pan-slavist la anarhismul revoluționar. Un moment de cotitură poate fi considerat condamnarea la moarte și întemnițarea sa în închisorile țariste timp de zece ani. Și-a definitivat și fixat ideile anarhiste abia în perioada cuprinsă între aderarea sa la Prima Internațională (1868) și crearea Internaționalei ”Anti-autoritare” (1872). Textul de față este, însă, întâi de toate un document istoric care evidențiază ideile lui Bakunin din perioada sa din Italia (1866). Mai mult, poate servi ca exemplu de manifest al unei mișcări revoluționare din secolul al XIX-lea.

MURRAY BOOKCHIN – MUNICIPALISMUL LIBERTAR

Murray Bookchin (1921-2006) a făcut parte de mic din stânga revoluționară. A intrat în atenția publicului încă din 1952 cu scrierile în care a semnalat gravele probleme ecologice care ne pun în pericol întreaga existență, situându-se printre pionierii acestui curent. Spre deosebire de analizele liberale asupra distrugerii mediului, Bookchin a punctat încă din start că devastarea ecologică își are

rădăcinile în relațiile sociale autoritare create de societatea capitalistă și de stat; însăși ideea de a domina natura se trage de la dominarea omului de către om. Imperativul ecologic de interdependență și limită, scria el, este ireconciliabil cu imperativul de „crește sau pieri” al economiei de piață. De-a lungul unei opere care numără peste douăzeci de cărți, numeroase articole și nenumărate conferințe, autorul a dezvoltat, ca alternativă la capitalism, o ideologie politică nouă: ecologia socială. Practica politică concretă a acesteia este municipalismul libertar.

ROBERT GRAHAM – IDEEA GENERALĂ A REVOLUȚIEI LA PROUDHON

Idea generală a Revoluției în secolul al XIX-lea este una dintre lucrările clasice ale literaturii anarhiste. Scris în perioada care a urmat Revoluției de la 1848, textul propune o alternativă libertară la iacobinismul care încă domina la acea vreme mișcările republicane și revoluționare din Franța. Lucrarea conține, de asemenea, o critică a societății actuale și a instituțiilor sale, viziunea unei societăți libere, bazate pe egalitate și justiție, dar și o strategie detaliată pentru schimbarea revoluționară. În ciuda poziției ambivalente cu privire la reformele inițiate de guvern, ea a dat tonul propagandei anarhiste ulterioare, anarhismul începând astfel să se contureze ca o forță semnificativă a stângii revoluționare.

Anarhismului în România, unde l-am și cunoscut pe G. Sala a fost aproape neîncăpătoare pentru câtă lume s-a arătat interesată de subiect, ceea ce ne-a pus oarecum pe gânduri. La final, am rămas amândoi cu impresia vagă că „ar trebui să facem ceva”. Vă puteți deci închipui entuziasmul cu care am primit mesajul lui L. și P. și inițiativa constituirii unui colectiv editorial, mai ales că deja lucrasem pe *Arimania*. De Iuliu Neagu prinsesem oarecum drag de la M., care mi-a povestit de el cu multă pasiune. Într-un final, M. ne-a și trimis un text introductiv pentru ediție, o biografie dedicată utopistului Neagu.

Iarna ne-am și întâlnit la Cluj, L., P., eu și A., zgribuliți, cu multe idei de discutat, dar puși pe treabă. Deși atunci îi întâlneam prima dată, îmi amintesc sentimentul ciudat cumva că ne știm de o căruță de ani, că suntem vechi tovarăși. Și acum, dacă cineva mă întreabă de cât timp ne știm, îmi vine mereu să zic că „dintotdeauna”. E și asta o chestie.

Lucrul a început aproape imediat, o parte dintre noi lucrând la *Arimania*, altă parte ocupându-se de pagina de internet, de aspectul vizual și de broșuri, care au fost primele noastre publicații. Spectrul se lărgise. Nu mai era vorba doar de istoria anarhismului în România, ci și de alte texte, contemporane sau clasice, dar care nu apăruseră încă în limba română. Aveam multe idei și, mai mult decât atât, ne dădeam seama că, în ceea ce privește literatura anarhistă în general, actuală sau istorică, încă era (și este) TOTUL de făcut. Nu o parte, nu câteva teme (feminism, ecologie socială, sindicalism, istoria anarhismului etc.), ci chiar totul. De aceea am avut de la început ușa deschisă pentru orice contribuție și inițiativă, înțelegând că fiecare are preferințele și punctele sale de interes (de orice fel ar fi acestea), pe care ar trebui să le încurajăm să se exprime și să se dezvolte. Iar noi, câțiva oameni, nu puteam (și nu putem) birui singuri acest munte vrăjtit (și imens) care este anarhismul, cu toate ideile și practicile sale, cu istoria și prezentul său viu. Până la urmă, ideea nu a fost niciodată (și nu este) aceea de a atrage neapărat persoane noi către colectiv, cât mai degrabă de a-i inspira, încuraja și sprijini pe cei și cele care ar dori să meargă în această direcție, adică să traducă, să scrie, să publice, să reflecteze, să se adune și să lucreze împreună. Nu e puțin lucru, mai ales într-o lume care ne învață concurența nu cooperarea liberă, care ne sâdește frica de noi și de ceilalți, ne alienează și zdrobește legăturile, spunându-ne mereu că suntem iremediabil străini unii altora și lipsiți de putere.

ALEGEREA NUMELUI

Numele are o rădăcină istorică. La început nu cred că au fost foarte multe idei legate de denumirea grupului. Eu nu-mi amintesc cel puțin să fi zăbovit foarte mult asupra acestui aspect (poate mă înșel eu), mai interesată fiind de ceea ce urma să facem ca atare decât de etichetă. Cred că au fost mai multe propuneri (deși nu-mi amintesc foarte clar care au fost). Am propus *Pagini Libere* pentru că mi se părea că are o rezonanță potrivită pentru ceea ce încercam noi să facem. În plus, *Pagini Libere* era și numele unei reviste din anii 20 de la noi, revistă care se aflase oarecum sub influența lui Panait Mușoiu. Cum ideea de la care pornisem inițial a fost redescoperirea și recuperarea textelor uitate ale anarhiștilor români, împrumutarea numelui unei mici publicații de

atunci ni s-a părut cea mai bună alegere. Numele vorbea de munca publiciștilor anarhiști care ne inspirase, dar mai ales de dorința noastră de-a o continua. În plus, a fost și un gest discret de afecțiune și de prietenie pe care l-am făcut către Panait Mușoiu, dar și către alți militanți de atunci, inclusiv Iuliu Neagu-Negulescu, de care ne simțeam foarte apropiați (și încă ne simțim). Așa că, după o scurtă discuție, s-a stabilit ca numele să rămână *Pagini Libere*.

AUTO-REPREZENTĂRI

Grecu: scopul meu în editură a fost și continuă să fie acela de a-mi folosi cunoștințele furate de pe ici pe colo, precum design-ul, tehnoredactarea și altele, în scopuri mai degrabă colective decât individuale. Am și proiectele mele personale, dar cumva și acestea se pliază după principiile generale ale editurii, sunt asumate politic și îmi doresc să poată ajunge la oricine își dorește asta, la un preț cât mai accesibil (aici vorbind de afișe, cărți poștale, etc.). De asta de multe ori nu am nicio problemă să ”pasez” ceva din ceea ce fac în ”cărca” editurii, mai oferă un pic de material estetic procesului pe care ni l-am asumat colectiv. Aici, unindu-se scopurile colective cu cele individuale și plîndu-se și cu ceea ce-și doresc diverse persoane apropiate mie, eu îmi doresc ca editura să poată ajunge la un moment dat, cât mai curând posibil, să dețină propriile moduri de producție (o mică tipografie), așa încât să putem oferi acest serviciu oricui dorește (în special persoanelor și colectivelor aliate) la un preț cât mai accesibil, și asupra cărei munci să avem atât noi cât și cei cărora le facem această muncă putere decizională, și de care să nu fie nimeni alienat/ă. Asta ar însemna, de asemenea, și faptul că vom putea tipări broșuri și alte materiale informative în număr cât mai mare la un preț cât mai mic, ceea ce înseamnă șanse mai ridicate de a ajunge la oameni noi cărora poate le este cu adevărat folositor ceea ce citesc. De asemenea, mi-aș dori ca uneori, folosind cine știe ce unelte, precum fonduri sau granturi, să mai putem să ne plătim și pe noi înșine și și pe alții, și să putem scoate, drept urmare, < o gamă mai largă de materiale >.

Adriana: Am început să contribuie la editură de prin primăvara acestui an, ocupându-mă cu precădere de traduceri. Am văzut o oportunitate de a-mi îmbogăți vocabularul politic, de a învăța lucruri noi despre istoria și ideologia diverselor mișcări anarhiste și de a-mi confrunta ideile preluate subconștient din familie și societate. Aici am descoperit feminismul anarhist, subiect important pentru mine, deoarece permite o critică a capitalismului și a patriarhatului din punct de vedere intersecțional, lucru pe care nu l-am întâlnit în feminismul liberal pe care îl cunoșteam. Venind din mediul corporatist, unde deadline-urile și indicii de performanță fac legea, am fost surprinsă de acest sistem de lucru care ne permite să muncim după cum putem și în ritmul nostru, unde este ok să faci greșeli și unde poți crește atât ca activist*, cât și ca persoană.

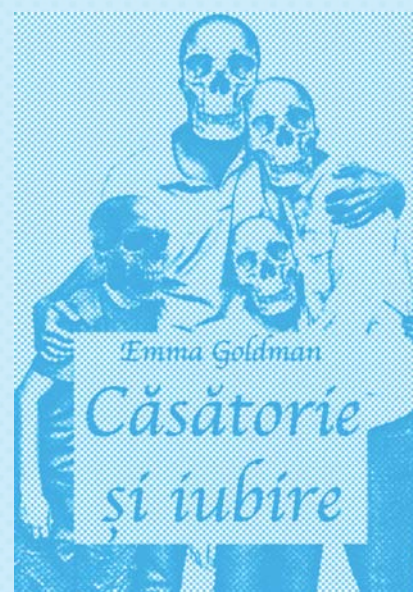

Alex Liță: Mă implic în corectarea și editarea a tot felul de texte propuse în cadrul editurii, însă sunt interesat în mod special ca textele pe care le traduc să ofere instrumente practice de acțiune oamenilor care le citesc. Printre temele mele de interes, atât la nivel practic cât și la nivel de texte (de tradus), pot enumera organizarea la locul de muncă, feminism și acțiuni directe (de la acțiuni de redistribuție radicală, până la diverse tipuri de proteste de stradă).

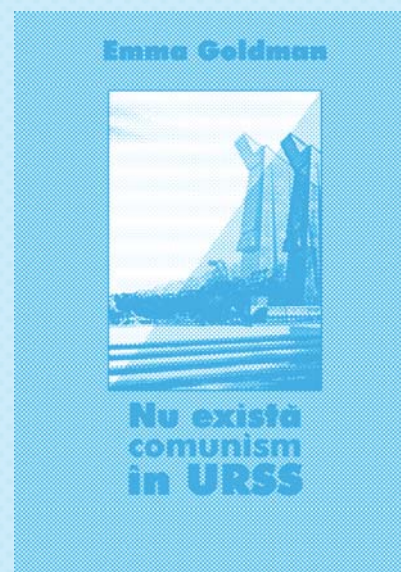
Lori: deși încerc cât mai mult să ies și să „fac” chestii, mereu voi tinde să mă întorc la cărți și la citit. Mă văd trăind fără multe lucruri din munca mea politică, dar fără citit teorie niciodată. M-am alăturat colectivului pentru că simțeam nevoia să editez, să traduc texte care încă nu au ajuns prin cercurile noastre. Dacă țin minte bine, ajunseseam să fiu contactat prima oară de Greco pentru că știa că „io-s cu” Bookchin. Și pe linia aceasta de gândire de ecologie socială (deocamdată, „dominată” de Bookchin) mă simt cel mai bine să dezvolt ideile, și sper că în stânga de prin zonele noastre vom reuși să reprezentăm mai bine capacitatea deja existentă a acestora de a fi complementară cu feminismul, anti-rasismul, decolonialitate, etc. decât pare la prima vedere. O stângă care nu își asumă cauzele acestea, nu e stângă și voi fi sectar până la capăt cu toți cei care nu-și asumă strădanii de eliberare. O ecologie a teoriilor liberatoare, toate mai puternice împreună, broșură cu broșură, gest practic cu gest practic. Iar când oi învăța să trăiesc mai bine cu depresia mă reîntorc la tradus, și poate voi reuși să-mi scot de la sertar cele câteva texte proprii neterminate. Până atunci, fac ce pot.

Cristina: M-am alăturat colectivei acum vreun an jumate din dorința unui spațiu activist, feminist, politic safe care poate fi definit și redefinit întotdeauna după nevoile fiecăruia dintre noi. Mă preocupă în mod special anarho-feminismul intersecțional, queer, anti-rasist care acționează în deconstruirea capitalismului, ierarhiilor și a patriarhatului cu care multe dintre noi am crescut și pe care de multe ori încă le internalizăm. În mediul focusat pe productivitate individuală în care trăiesc simt că editura îmi oferă din ce în ce mai mult spațiul necesar și deschiderea către munci colective, în tihnă. O parte importantă pentru mine o reprezintă încrederea și înțelegerea reciprocă care mă face să mă simt ne-alienată iar presiunea de a face cât mai mult într-un timp cât mai scurt cu care am fost obișnuită este inexistentă. Mă mai interesează și arta angajată politic, activistă de care cred că avem mare nevoie în lupta cu heteronormativitatea, rasismul, sexismul și multe altele. În final, noi ne-am ales unele/ii pe altele/ții și sper să ducem această luptă împreună pentru cât mai mult timp.

Răvășel: Pentru mine lucrurile au fost destul de limpezi încă de la început. Îmi doream să lucrez pe vechile texte și traduceri, să le repunem în circulație, să le facem cunoscute. Până acum m-am ocupat de editarea volumelor care au apărut deja, dar și de corectură, de stilizarea unor materiale și traduceri. Am învățat pe parcurs, cu textele în față, din discuții și din încercări (unele nereușite), ce înseamnă să faci efectiv un volum, cum să sapi și cum să scoți la iveală diferitele straturi ale unui text, mai ales când e vorba de unul istoric. Fiecare își are poveștile lui și, odată intrat în ele, trebuie să ai răbdare, să le parcurgi toate piste, toate poveștile, ceea ce de multe ori

EMMA GOLDMAN –
CĂSĂTORIE ȘI IUBIRE

EMMA GOLDMAN – NU
EXISTĂ COMUNISM ÎN
URSS

Nu se poate spune despre prea mulți gânditori sau gânditoare, activiști sau activiste că ar fi avut o influență atât de durabilă asupra teoriilor și practicilor anarhiste, libertare, sau feministe precum Emma Goldman. „Red Emma”, după cum o alintau miile de tovarăși și admiratori, sau „Înalta Preoteasă a Anarhiei, cea ale cărei discursuri au dus la asasinarea președintelui american” după cum o acuzau detractorii, influența sa este una colosală, iar teoriile și acțiunile sale umaniste și sindicaliste s-au întins peste mai bine de o jumătate de secol. Din Lituania

și până în Americi, apoi în URSS, Anglia și Canada, Emma Goldman a promovat lupta împotriva autorității și inegalității sociale sub orice formă sau nume ar apărea acestea, fie că e vorba de capitalism, fascism, sau de comunismul bolșevic.

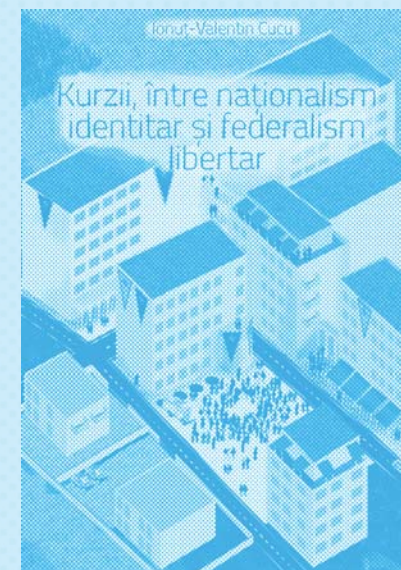

GIORGIO AGAMBEN – DE LA
UN STAT AL CONTROLULUI
CĂTRE UN PRAXIS AL
PUTERII DESTITUENTE

Prelegerea ținută de Agamben a avut loc în Atena, la invitația Institutului Nicos Poulantzas, la 16 noiembrie, 2013. Transcrierea prelegerii a apărut prima dată pe site-ul *Xpóvos* în februarie 2014, cu titlul *For a theory of destituent power*; de acolo a fost imediat preluată de redacția revistei ROAR, cu titlul actual și împărțită pe capitolele de mai sus.

IONUȚ-VALENTIN
CUCU – KURZII, ÎNTRE
NAȚIONALISM IDENTITAR ȘI
FEDERALISM LIBERTAR

Cine sunt kurzii? Până de curând, întrebarea nu depășea prea des paginile studiilor de specialitate și cele câteva frânturi de știri din presa internațională. Cel mai adesea se vorbea despre această numeroasă minoritate pe fondul conflictelor dintre Turcia și gherilele PKK, formate din luptători și luptătoare care de mai bine de patru decenii militează, cu arma în mână, contra politicilor agresive

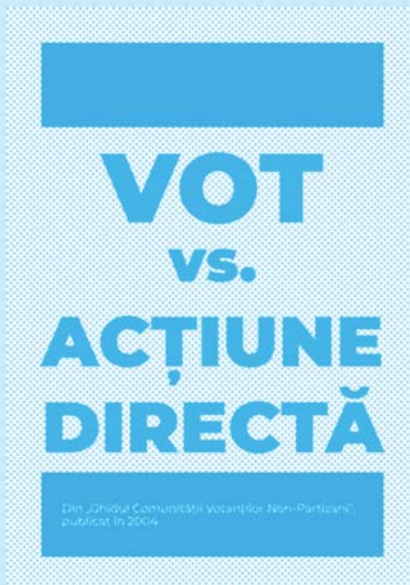
ale guvernului de la Ankara de a suprima orice formă de identitate kurdă.

Situația s-a schimbat radical în primele zile ale lunii octombrie 2019, atunci când Turcia a invadat teritoriile locuite de kurzi din nordul Siriei. Incidentele și violența împotriva populației civile au marcat un nou episod tragic al războiului civil din Siria. Subit, toți ochii erau ațintiți către această regiune care, în ultimii ani, a intrat în conștiința colectivă sub numele de Rojava. Presa și opinia publică au început să vuiască, iar în paralel cu nevoia urgentă de a pune capăt conflictului și tragediei umanitare a apărut și curiozitatea față de grupul etnic care a organizat federal această regiune. Ce limbă vorbesc și ce religie practică? De ce nu au un stat-națiune al lor, precum mai toate etniile numeroase ale Orientului Apropiat. Ce este definitoriu pentru identitatea kurdă? Cum au reușit, în mijlocul unei zone de conflict, să organizeze o societate descentralizată, dar bine organizată în jurul unor principii progresive și ecologice?

MARTIN VEITH –NEOBOSIT!
IULIU NEAGU-NEGULESCU

Întreaga sa viață, Iuliu Neagu-Negulescu s-a dedicat luptei pentru o societate liberă, solidară și fără dominație. Sindicalismul revoluționar, lupta de clasă, anarhismul și cooperativele definesc liniile politico-sociale de care a fost constant atras din tinerețe și până la capătul vieții. Prin activitatea sa scriitoricească – de la multitudinea de drame și nuvele inspirate din viața de zi cu zi, la contribuțiile

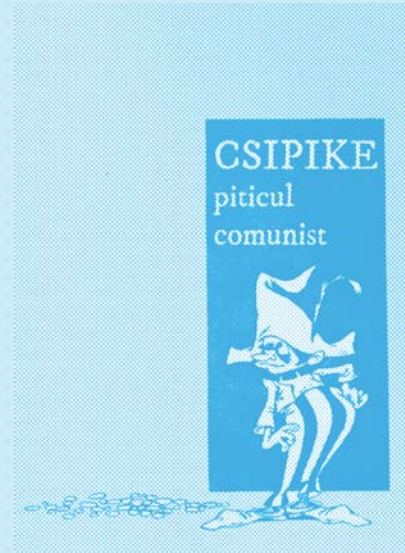
sale vieți, reprezintă pentru Ward o extensie a activismului său. Studiul urbanistic, dublat de o foarte bună cunoaștere a obiceiurilor maidanelor londoneze, îi vor oferi nu doar datele brute, cât mai ales experiența directă a dimensiunii umane a locuirii, ajutându-l să articuleze teorii pragmatice despre organizare, ajutor reciproc și federalism.

CRIMETH/NC – VOT vs. ACȚIUNE DIRECTĂ

Oamenii de pretutindeni sunt, în general, preocupați cu votul la un nivel foarte nesănătos. Acest lucru nu înseamnă că toată lumea votează sau consideră că este un proces folositor sau util. Din contră, o proporție din ce în ce mai mică din populația eligibilă votează la fi ecare alegeri, iar acest lucru nu se întâmplă din cauză că tot mai mulți oameni ar fi în închisoare. Dar când pui întrebarea legată de politică, de a avea un cuvânt de spus despre felul în care sunt lucurile, votul este aproape singura strategie la care cineva se poate gândi: a vota și a influența voturile altora.

Oare poate fi acesta motivul pentru care atât de mulți oameni se simt atât de lipsiți de putere? Este sufi cientă ștam-pilarea anonimă a unui buletin de vot o dată pe an sau o dată la patru ani pentru a te simți inclus sau inclusă în procesul politic, ca să nu mai vorbim de a juca un rol în acesta? Dar ce se află în spatele votului?

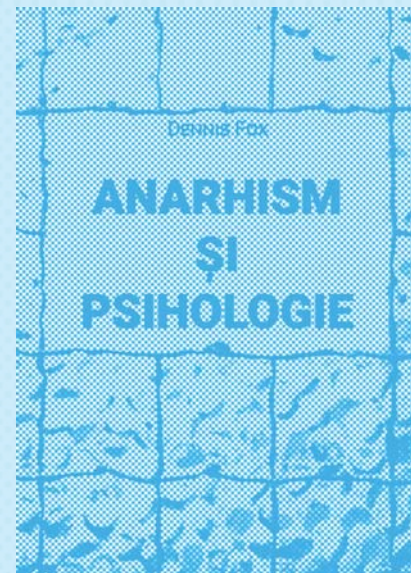
CRISTIAN-DAN GRECU – CSIPIKE – PITICUL COMUNIST

Ilustrațiile realizate de Rusz Livia (undeva în preajma anului 1963) au fost întrebuințate pentru a născoci o poveste cu totul nouă față de cea din cărticica în care au fost inițial folosite. Retorica, una complet neobișnuită în cărțile pentru copiii non-adulți, este utilizată aici pentru a crea o broșură adresată oricărui copil, dar mai ales celor răzvrățiți și nu prea cuminiți. Povestea lui Csipike include momente de reflecție, dovezi ale iubirii și lupte neînfricate. Toate acestea fac din pățaniile micului pitic întâmplarea ideală pe care atât tu, cât și cei și cele apropiați și apropiate ție, să o citești (eventual) înainte de culcare. Rugămintea noastră, pe care o considerăm foarte importantă, este ca după ce vei citi această broșură să te gândești comparativ la viața pe care o ai și la cea visată de Csipike, micul nostru mare erou.

DENNIS FOX – ANARHISM ȘI PSIHLOGIE

Mulți anarhiști sunt neîncredători când vine vorba despre „psihologizare” și fac puține trimiteri la psihologie ca disciplină, dincolo de a-i respinge concentrarea individualistă. Suspiciunea anarhiștilor este (cel puțin în parte) întemeiată, mai ales atunci când discursul psihologiei devine un discurs al adaptării, un dispozitiv disciplinar, ignorând (și mascând) de multe ori cu bună-știință

dinamicile de putere, ierarhie și dominație care se află la originea atâtor suferințe individuale, nerecunoscând (sau minimizând) dimensiunea lor colectivă, sistemică și socială. Întrebarea la care încercă să răspundă Dennis Fox în textul de față este dacă, în aceste condiții, psihologia, cu toate formele ei terapeutice, de cercetare sau alternative, poate contribui la o cultură anarhistă în care participanții să aibă vieți mai împlinite, lucrând în același timp în mod efectiv la edificarea unei lumi care să le poată oferi tuturor vieți mai bune. Provocarea este de a determina care aspect al cercetării psihologice și al psihoterapiei i-ar putea ajuta pe anarhiști să abordeze în mod simultan atât aspectele personale, cât și pe cele politice.

NECUNOSCUT – SLOGANE DIN MAI 68

Între timp, toată lumea vrea să respire, nimeni nu poate și mulți zic „vom respira mai încolo!”. Majoritatea dintre ei nu mor pentru că sunt deja morți.

Nu dorim o lume în care să avem certitudinea de-a nu muri de foame în schimbul riscului de-a muri de plictis.

Într-o societate care a abolit orice fel de aventură, singura aventură care ne mai rămâne e să abolim societatea.

Societatea este o floare carnivoră.

– Mai 68, autori/autoare anonimi/anonime

te poate covârși. Mai ales că fiecare detaliu poate însemna o reconfigurare, o schimbare de direcție sau o revenire asupra a ceea ce ai făcut până atunci. Ajută aici răbdarea colectivă, care te învață și răbdarea individuală (și cu tine însuși). Nu ne grăbim, nu ne repezim, stăm pe câte un text până când suntem mulțumiți de cum arată și împăcați că l-am redat celorlalți, celor care-l vor citi, într-o formă inteligibilă, durabilă și plăcută. Așa a fost la *Arimania*, așa a fost și la *Dumnezeu și Statul*, care au funcționat și ca laboratoare de învățare, individuală și de grup. Pentru că, așa cum văd eu lucurile, a trebuit să conștientizăm de fiecare dată că scopul și mijloacele nu pot fi despărțite, că felul în care ai făcut un lucru se va oglindi în acel lucru, că e la fel de important ce ai pus acolo la nivel de experiență, de relații, de înțelegere. În rest, rolul (și îndatorirea) mea principală în editură este să-i testez lui G. răbdarea cu nesfârșite solicitări de corectură și modificări urgente, de regulă în cele mai nepotrivite momente. Când și când, mai scriu postări pentru blog, mai fac introduceri sau note, traduceri și alte drăcovenii de care nu-mi aduc acum aminte.

Andrei: Implicarea mea în editură poate că este cea mai mică, dar nu este de neobservat. Am căutat să fiu cât mai folositor în acest proiect încă de la început. Mă ocup de partea Web Development, crearea și întreținerea site-ului editurii. Sunt implicat și în alte proiecte din afară, cum ar fi Climate Justice Action, sau By 2020 We Rise Up, sunt un fan al camp-urilor gen Ende Gelände, iar experiența adunată în acest timp, în aceste cercuri de oameni minunați, mă face să mă simt util Planetei și Oamenilor!

Predoii: Am fost și sunt în continuare interesat de relațiile de putere care apar în societățile umane. Cred că identificarea lor, analizarea și înțelegerea lor reprezintă un prim pas spre eliberarea noastră individuală și colectivă. Sunt convins că drumul spre o lume mult mai liberă și echitabilă poate fi parcurs doar prin adoptarea unui etos anarhist, prin dezvoltarea unor noi relații anti-autoritare constante ce izvorăsc din colaborarea voluntară și care pot fi integrate în felul nostru de a fi.

Nu cred că este vreo surpriză când spun că tot procesul a fost și este unul anevoios, dar care aduce mari satisfacții. Îmi aduc foarte bine aminte de momentul când am văzut *Arimania* ieșită de la tipar și de cocteilul de sentimente pozitive care explodase în mine, iar aceste sentimente s-au repetat și în toamna aceasta când a ieșit *Dumnezeu și statul* sau de fiecare dată când vedeam că oamenii sunt interesați de publicațiile pe care le scoatem.

Textele anarhiste, fie cele aduse și traduse din afară, fie cele autohtone, cred că reprezintă un ciment atât de necesar construirii unei mișcări, unei comunități tot mai mari de oameni plini de speranță și dorință libertară. Ele pot fi mijloacele prin care întrebările născute din revoltă sau rațiune (sau ambele în același timp) își pot găsi răspunsurile care, în cel mai fericit final, pot iniția acțiuni individuale sau colective de eliberare de structurile de putere din societățile

în care trăim. Ei bine, acesta este tipul de texte pe care vreau să continuăm să le publicăm. În rest, în cadrul editurii încerc să mă împart în toate direcțiile. Traduc, transcriu, editez, după putință și cunoștințe, încerc să pun lucurile în mișcare sau să le țin în mișcare, învăț și îmi depășesc limitele și fobiile, și mă bucur că am cu cine să trag împreună în această muncă sisifică.

hopancarusel: eu am ajuns în editură într-un *al doilea val*, din vara lui 2018. *Valul feminist* :) Eram la Școala de vară de la Telciu, abia ce-l cunoscusem pe Lori, și mă plângeam la el că nu mă simt întocmai reprezentată de viziunile anarhiștilor, de acapararea patriarhală a ideilor anarhiste, și că simt lipsa unor voci asumate feministe, cu alte sensibilități și perspective. A doua zi m-am alăturat colectivului Pagini Libere, împreună cu Cristina. În urma unei discuții simple, prietenești, cu ceilalți care erau acolo, pe unii cunoscându-i deja. De atunci și până-n prezent implicarea mea a fluctuat în funcție de disponibilități, ca și la restul. Idei și dorințe apar constant, dar, fiind muncă neremunerată, timpul e mereu o provocare. Din cauza asta mă chinui de jumătate de an să termin de tradus un text de Voltairine de Cleyre, și abia abia am reușit să termin primul meu proiect – o broșură despre anarhia relațională.

Mă interesează anarhismul feminist, nu atât în teorie cât mai ales în practică, precum și alte direcții racordate la viețile și provocările noastre de zi cu zi, relațiile în cadrul comunităților noastre și cum putem aduce teoria în practica noastră zilnică. Mi-ar plăcea ca direcție pentru Editură producția autohtonă de texte, dezbateri, cugetări etc., prin auto-reprezentarea dilemelor care ne presează și a soluțiilor pe care le visăm. Să contribuim astfel la saltul dincolo de paradigma preluării și reproducerii din alte locuri (din vest și din clasicii anarhiști) – fără însă a nega importanța recuperării unor texte și istorii esențiale. Îmi doresc construirea colectivă de utopii și alternative la anarhismul predominant masculin, patriarhal, hiper-raționalist și intelectualist, care definește **Revoluția** (cu R mare) după chipul și asemănarea constructelor sociale patriarhale cu care a fost hrănit, și-n care multe dintre noi nu ne regăsim. Mă bucur să fiu în compania tovarăș*lor din Editură, și sunt recunoscătoare că am reușit împreună să creăm un spațiu deschis, safe, bazat pe libertate, încredere și compasiune reciprocă, o mică Arimanie, chiar dacă de cele mai multe ori la distanță. Pentru mine e un model bun de colectiv* autonom* în care există o disponibilitate pentru muncă asumată, continuă, de auto-reflecție și rearanjare individuală și colectivă, în care practica se aliniază de cele mai multe ori cu principiile, și care mă alimentează emoțional și intelectual și mă învață mereu lucruri noi.

POLITICA NOASTRĂ ECONOMICĂ

Să începem prin a sublinia că tot ceea ce facem este disponibil gratuit, în cât mai multe formate, pe site-ul nostru: pagini-libere.ro. Motivul principal este acela că dorim să oferim oricui are acces la internet, posibilitatea să-și tipărească textele pe care le publicăm, prin mijloacele pe care le are la îndemână – fie că alege să le tipărească la un printshop, acasă la imprimanta personală sau la locul de muncă sau facultate.

Bineînțeles, tipărim toate publicațiile noastre pentru că suntem conștiente și conștienți că nu oricine are posibilitatea economică sau timpul necesar să-o facă, pe când noi ne-am asumat acest demers. Urmărim să decomodificăm pe cât posibil distribuția materialelor noastre, ca parte din etica noastră anti-capitalistă. Din păcate încă trăim în capitalism și colectivul nostru poate opune numai atâta rezistență. Așadar, donația recomandată ne ajută să decomodificăm materialele noastre pentru cât mai mulți oameni.

Cum noi nu câștigăm nimic monetar din asta, doar satisfacția de a propaga idei care pot construi o societate egalitară, liberă și anti-autoritară, ne dorim ca editura să fie autonomă economic, iar activitatea să se poată susține singură, la care adăugăm timpul și disponibilitatea noastră. Până acum am reușit să facem asta. În momentul în care vom simți că acest lucru nu mai este posibil, vom face tot ce ne stă în putință să găsim alternative ca să ne păstrăm principiile vii și aplicabile. Ca atare, politica economică a editurii este o politică care se poate schimba pe baza nevoilor voastre și ale noastre, dar și în funcție de condițiile socio-economice și politice din orașele și regiunile noastre.

Pe scurt, încercăm să fim cât mai conștienți și conștiente de cât mai multe variabile socio-economice individuale și de grup. Vom încerca, de asemenea, să luăm în calcul nevoile celor care doresc să aibă acces la textele noastre și la ceea ce producem în format fizic.

Sperăm ca împreună să găsim moduri noi, incluzive, accesibile și echitabile, de a gândi și pune în practică un model economic cât mai funcțional și democratic. Principiul de la care pornim și pe care am dori să-l cultivăm în activitatea noastră este acela de a nu avea niciun fel de condiționări în ceea ce privește accesul la publicațiile colectivului nostru și de a ne putea bucura pe mai departe de ceea ce facem, așa cum facem.

RESPONSABILITATE ECOLOGICĂ

Suntem conștienți că demersul nostru editorial are un impact asupra naturii prin materialele printate pe care le distribuim, însă tot prin intermediul lor vom încerca să atragem atenția cititorilor asupra importanței consumului de texte în format fizic, încercând să schimbăm felul nostru, al tuturor, de a ne raporta la astfel de obiecte.

Ștampila „Citește și dă mai departe”, împreună cu recomandările ce o însoțesc, va fi prezentă pe aproape toate materialele noastre printate, excepție făcând, poate, posterele sau calendarele, dar cu siguranță pe cărți, broșuri și zine. Această ștampilă este simbolul prin care vrem să atragem atenția cititorilor că circulația textelor este un lucru benefic atât pentru natură, cât și pentru relațiile noastre interpersonale.

Așa că...

ÎMPARTE

Cu cei dragi, din familie sau comunitate, cărțile tale.

DONEAZĂ

Cărțile de care crezi că nu mai ai nevoie.

NU ARUNCA

Niciodată o carte, oricât de deteriorată. Aceasta poate aduce bucurie altcuiva.

REPARĂ

Fă-ți timp pentru a repara o carte și dă-i șansa să lumineze mintea altor oameni.

CUMPĂRĂ DOAR CE-ȚI TREBUIE

Nu cumpăra cărți doar de decor. Cumpără numai ceea ce te interesează cu adevărat.

NU TIPĂRI DACĂ NU E MUSAI

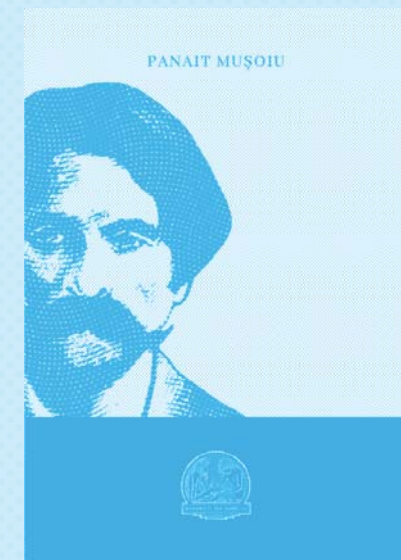
Vă încurajăm, dacă tot ați ajuns pe site-ul nostru, să citiți în format electronic și să tipăriți această broșură doar dacă e neapărat nevoie.

libertății celuilalt, găsește în aceasta, dimpotrivă, confirmarea și extinderea sa la infinit; libertatea nesfârșită a ficcării prin libertatea tuturor, libertatea prin solidaritate, libertatea în egalitate; libertatea triumfătoare asupra forței brutale și asupra principiului autorității...” (Bakunin).

Acest ideal practic – nesocotit și atacat mereu de apologetii puterii, privilegiilor și ierarhiei – ne este cu atât mai necesar acum, cu cât lumea, bântuită de vechi fantasma carcerale, pare tot mai dornică să ridice noi bariere ucigașe între oameni, folosindu-se de aceleași vechi alibiuri mincinoase: capitalul, autoritatea, tradiția, credința și statul. Poate că spiritul de răzvrătire al bătrânului anarhist este azi mai actual și îndreptățit decât pragmatismul celor care consideră că viața este (și trebuie să fie) doar supunere, înregimentare și adaptare.

În căutările și rătăcirile sale, Bakunin nu a încercat să proclame vreă formulă totalizatoare, nici nu a avut ambiția să ne dea vreă regulă universală, general aplicabilă. Ceea ce pândeă el era tocmai breșa, scânteia neașteptată care putea incendia lumea și schimba din temelie totul; iar ceea ce-și dorea nu erau prozești docili sau cititori cuminți, ci oameni lucizi și nesupuși, complici însuflețiți de aceeași căutare și de idealul unei vieți trăite deplin, fratern și liber. Aceasta este invitația sa pentru noi și, poate, o năzuință la care nu ar trebui să renunțăm atât de ușor.

BROȘURI DEJA APĂRUTE

ADRIAN TĂȚĂRAN – PANAIT MUȘOIU

Îmbrăcat simplu, cu hainele mereu curate, călcate impecabil, purtând un-orio pălărie cu boruri largi și „o garoafă roșie în colțul buzunarului batistei albe” – doar eșarfa de la gât și-o lăsa voit neglijent „peste haina de catifea cu dungă în relief”, rămășiță boemă a anilor însuflețiți petrecuți în mijlocul vechii mișcării socialiste și muncitorești – Panait Mușoiu era, scrie Tudor Arghezi „un anarhist” și „unul dintre cărturarii școlii celei mai bune”.

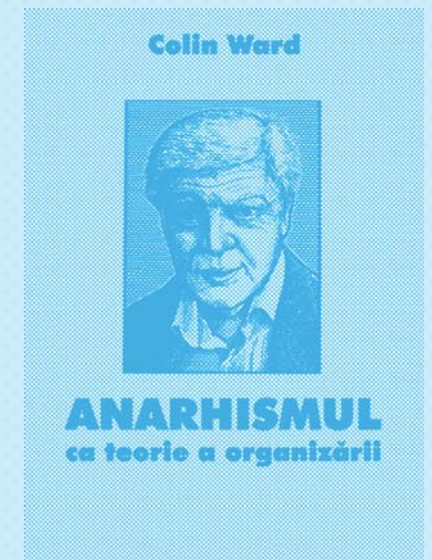
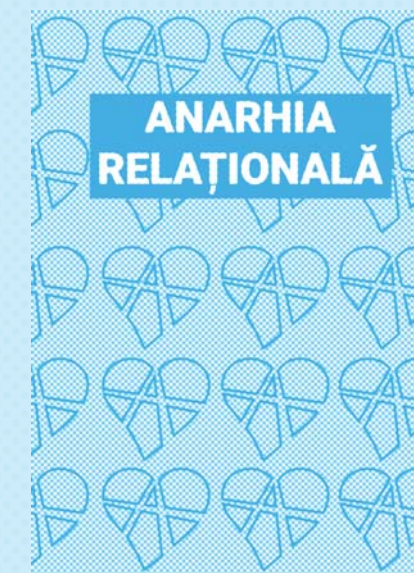
„Mag al propriei euforii”, după cum îl descria Brunea-Fox, Panait Mușoiu a fost, până la urmă, un spirit inclassabil, greu de prins în formula unui partid și chiar a unei mișcări, un fel de refractar, un om

care, prin temperament și înțelegere, nu a putut niciodată să adere la vreă dogmă exterioară și care și-a urmărit idealul așa cum și-a trăit și viața: liber, simplu, senin și nesupus.

ANDIE NORDGREN –
ANARHIA RELAȚIONALĂ
(INTRODUCERE DE
HOPANCARUSEL)

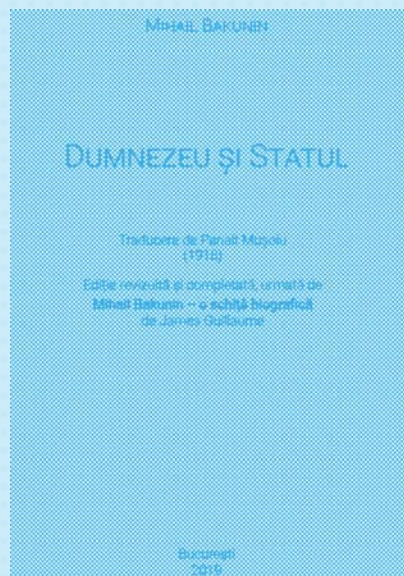
„Dragoste liberă? Ca și cum dragostea poate fi altfel decât liberă! [...] Da, dragostea e liberă; nu poate sălășlui în nicio altă atmosferă. În libertate se dăruiește fără rezerve, din abundență, complet”.

- Emma Goldman, 1911

COLIN WARD –
ANARHISMUL CA TEORIE A ORGANIZĂRII

Colin Ward (1924-2010) a fost o voce importantă a anarhismului din spațiul britanic, într-o perioadă în care stânga radicală libertară se chinua să își revină după trauma și ravagiile ultimului război mondial. Această căutare a formelor de organizare anti-autoritară străbate întreaga sa operă, fie că e vorba de articolele și broșurile publicate în ziarul *Freedom* sau *Anarchy*, sau de amplele lucrări scrise din postura de funcționar responsabil cu educația în cadrul Asociației de Planificare a Orașului și Țării. Arhitectura și planificarea urbană, pe care le va practica pe durata întregii

EDIȚII ROMÂNEȘTI ALE LUCRĂRII LUI BAKUNIN

Dacă prima traducere în limba română a fost tipărită în 1885, a doua ediție românească a apărut în 1918, tălmăcirea aparținându-i lui Panait Mușoiu. Aceasta este, de altfel, și varianta reeditată în 2019 de colectivul Pagini Libere. Celelalte două ediții au apărut după 2000, una în 2001, iar cealaltă în 2008, ambele la Timișoara, însă traducerile sunt doar simple redări ale textului, fără alte note sau informații.

DUMNEZEU ȘI STATUL DE PANAIT MUȘOIU

Ediția alcătuită de anarhistul Mușoiu este unică, nu numai prin comparație cu traducerile existente în limba română, ci și față de celelalte versiuni ale textului considerate de referință. Ambiția sa era, după cum mărturisea și singur, aceea de a alcătui o ediție cât mai cuprinzătoare, menită să devină nici mai mult, nici mai puțin decât un etalon pentru toate versiunile ulterioare, fie ele românești sau în alte limbi.

Versiunea luată ca bază a traducerii românești din 1918 rămâne cea publicată în 1908 de James Guillaume, însă Mușoiu nu s-a limitat doar la această text, ci a introdus în traducerea sa fragmente din prima ediție, dar și paragrafe extinse din *Considerații filozofice despre fantoma divină, despre lumea reală și despre om*, lucrare inclusă ca anexă în volumul publicat în 1908. Ediția românească din 1918

a ajuns astfel să aibă un număr aproape dublu de pagini față de toate celelalte versiuni din *Dumnezeu și Statul*, dar și o structură destul de diferită. Am putea spune că Mușoiu nu a făcut doar o nouă traducere, ci aproape o nouă lucrare, imprimând textului o pronunțată dimensiune filozofică, mai puțin evidentă în celelalte ediții.

DUMNEZEU ȘI STATUL: 1918-2019

Prezenta ediție, contaminată într-o oarecare măsură de viziunea bakuninistă și mușoiștă, nu se abate nici ea foarte mult de la acest spirit colectivist. Cu toate că scopul nostru principal a fost reeditarea traducerii din 1918, în volum și-au găsit locul și alte texte și fragmente, pe care le-am socotit necesare unei mai bune înțelegeri a contextului istoric, operei și activității lui Mihail Bakunin. Noua ediție cuprinde, prin urmare, o cronologie – trecând în revistă câteva repere biografice și istorice mai importante –, o scurtă schiță a vieții lui Bakunin, alcătuită de James Guillaume, dar și un studiu introductiv dedicat gândirii, personalității și influenței celebrului revoluționar.

Am considerat, de asemenea, de interes și prezentarea conflictului (personal și doctrinar) care i-a opus pe Bakunin și pe Marx. Disputele dintre socialiștii anarhiști (sau bakuniniști) și socialiștii autoritari (sau marxiști) s-au aflat, de altfel, la originea redactării textului devenit ulterior *Dumnezeu și Statul*. Tocmai de aceea, am inclus în această ediție, ca anexă la textul principal, o notă extinsă în care Bakunin detaliază istoricul relației sale complicate cu filozoful german. Nota nu se regăsește în ediția lui Mușoiu, inițiativa traducerii sale aparținându-ne.

Dumnezeu și Statul nu este doar un reper important al istoriei anarhismului, ci și un veritabil ghem înspire care și din spre care pornesc numeroase fire, urme și fagașe, personale și colective, teoretice sau literare. Unul dintre acestea – sau, de fapt, mai multe – ne conduc și către România, iar redescoperirea textului lui Bakunin devine astfel și un bun prilej de a explora ecourile și răspândirea ideilor sale la noi. Noua ediție cuprinde, prin urmare, și o postfață dedicată în întregime lui Panait

Mușoiu, activității, viziunii și personalității originalului publicist anarhist. Pe de altă parte, versiunea în limba română a „vieții lui Bakunin” de James Guillaume, inclusă în volum, îi aparține unui alt libertar român, Ion Ionescu-Căpățână, personaj fascinant și oarecum misterios, dispărut în Franța la începutul anilor '40.

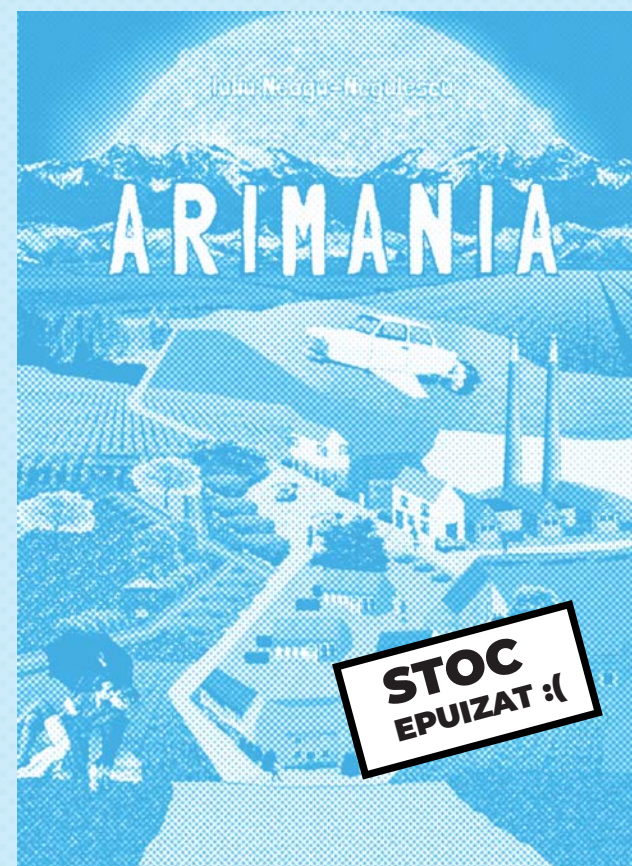
Rod al unei munci colective de aproape un an, ediția de față își dorește să fie o nouă fereastră către bogata tradiție de gândire libertară, din păcate puțin înțeleasă și explorată la noi, dar și către unul dintre fascinanții ei exponenți, Mihail Bakunin. În același timp sperăm ca, prin republicarea textelor și traducerilor deja existente în limba română, să putem readuce (măcar în parte) la viață diversă și uimitoarea ei istorie autohtonă.

MIHAIL BAKUNIN AZI

Dincolo de imaginea simplistă de rebel romantic care-i este de multe ori atribuită, dincolo de excесе și împătimitiri, lupta lui Bakunin nu a fost niciodată una oarbă sau fără cauză. Din acțiunile, ideile și cuvintele sale răzbate mereu visul unei libertăți ancorate în experiența solidarității universale. Nu fictiva libertate a privilegiului, competiției și dominației, propovăduită de „toate școlile liberalismului burghez”; nu libertatea unuia împotriva celui alt, libertatea forței, nici înșelătoarea libertate acordată și reglementată de autorități, ci libertatea „care, departe de a se opri ca în fața unei limite în fața

CĂRȚI DEJA APĂRUTE

ARIMANIA SAU ȚARA BUNEÎNȚELEGERI de Iuliu Neagu-Negulescu

Scrierile utopice nu s-au bucurat niciodată la noi de prea multă atenție sau simpatie. Atâtea câte sunt în literatura română — și nu sunt foarte multe — utopiile nu par să fi avut vreodată alt loc în cabinetul de curiozități literare decât cel de exponate exotice. Predomină lectura expeditivă sau în cheie peiorativă a utopiilor, atunci când răfuiala cu utopia nu se face direct pe un ton intransigent și de pe poziții moralizatoare: imaginarea unei alte societăți, aspirația către o lume radical diferită, ar conține negreșit germele impietății și al crimei colective. Fie prea imaterială, bizară sau neserioasă pentru a fi luată în seamă, fie prea „suspectă” pentru a nu fi disciplinată, utopia pare mereu inoportună și rămâne, de aceea, o formulă preferată tocmai de visători sau de răzvrățiți. Este și cazul *Arimaniei*.

CINE A FOST IULIU NEAGU-NEGULESCU?

Arimania sau Țara Buneînțelegeri este una din utopiile noastre uitate, un text aparținând unui autor el însuși pierdut din vedere aproape cu totul azi: Iuliu Neagu-Negulescu. Scrisă în 1921, pe când acesta se afla la închisoarea Văcărești, *Arimania*

va fi publicată abia în 1923 și, deși nu a trezit mari ecouri în epocă, rămâne până azi un document remarcabil.

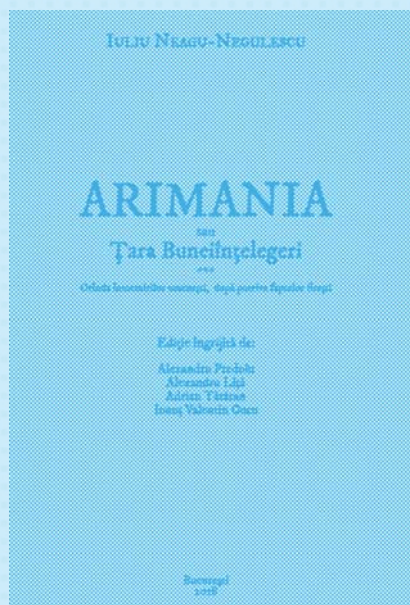
Apropiat și vechi colaborator al publicistului anarhist Panait Mușoiu, Neagu-Negulescu este unul dintre cei mai activi și prolifici militanți, scriitori și publiciști anarhiști de la noi. „Un fel de țăran”, așa cum a fost descris la un moment dat, Neagu, autodidact și talentat scriitor, își va începe parcursul de militant cu traduceri din Kropotkin și Johann Most, autori clasici ai anarhismului. Intră astfel destul de repede în vizorul autorităților care vor încerca, prin repetate percheziții, să „închidă centrul mișcării anarhiste din România”, așa cum, emfatic, relatea chiar Neagu într-o corespondență trimisă în 1900 la revista anarhistă franceză *Les Temps Nouveaux*. Însă activitatea sa nu va fi una predominant „literară”. În afara numeroaselor traduceri, articole și nuvele publicate, Neagu va străbate țara ținând numeroase prelegeri și răspândind broșuri și reviste anarhiste. Își va câștiga astfel faima de „curier al întregii mișcări libertare”, după cum o dovedește un document al Siguranței din acea vreme. La Brăila se va întâlni cu Panait Istrati, pe atunci activ în mișcările hamalilor din port, apropiat al lui Ștefan Gheorghiu și publicist în presa socialistă a vremii. Cu toate neînțelegerile care-i vor despărți pentru multă vreme pe cei doi, prima ediție a Haiducilor în limba română, apărută în 1930, îl va avea

tocmai pe Neagu-Negulescu drept traducător. Atras tot mai mult în direcția sindicalismului revoluționar, Iuliu Neagu va încerca să popularizeze și la noi ideile lui Hubert Lagardelle și Georges Sorel, doi dintre teoreticienii importanți ai tendinței sindicaliste care, la începutul secolului trecut, îi atrăsese pe mulți dintre militanții anarhiști.

TEXT ȘI CONTEXT

Arimania va fi scrisă într-un moment de răscruce nu numai pentru Neagu-Negulescu, ci și pentru întreaga mișcare anarhistă din Europa. Șocul războiului de curând încheiat, sentimentul neputinței și al eșecului în fața crimei generalizate, nemulțumirea multora față de „eterna problemă a organizării”, îi vor face pe mulți dintre anarhiști să privească cu speranță către evenimentele revoluționare din Rusia și să caute noi moduri de asociere și de acțiune. Tot anarhiștii vor fi însă cei care vor denunța printre primii autoritarismul noului stat și despotismul noii „birocrații roșii”.

Ideea unei organizări eficiente și directe a lucrătorilor după principii anti-autoritare și non-ierarhice, ideea unor „sfaturi” sau „soviete” care să se asocieze liber în sindicate sau uniuni mai cuprinzătoare, fără ca acestea să poată fi atrase și mistificate în jocul politicii partinice, de stat, nu era una nouă pentru anarhiști. Tendința sindicalismului revoluționar, pe care unii îl considerau drept o sinteză libertară a tuturor curentelor revoluționare, iar alții, ca

Malatesta, îl respingeau fără prea mari menajamente tocmai în numele principiilor anarhiste, se afirmase în anii de dinaintea Primului Război Mondial cu o deosebită forță, mai ales în Franța. Nu este de mirare, prin urmare, că o parte dintre vechii militanți libertari, mai ales cei atrași de „anarhismul uvrier”, se vor asocia, cel puțin în primii ani, eforturilor de organizare inspirate de revoluția sovietică. Este și cazul lui Neagu-Negulescu, arestat la congresul de constituire al Partidului Comunist din 1921, anul în care va scrie în închisoare *Arimania*.

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA ARIMANIEI

Deși hrănită deopotrivă de noile sale speranțe revoluționare și de vechile sale simpatii sindicaliste, *Arimania* rămâne, fundamental, o scriere anarhistă. Viziunea lui Neagu-Negulescu este aceea a unei societăți organizate după principiile „ajutorului reciproc” și ale asocierii afinitare și voluntare a indivizilor; o lume prosperă din care au dispărut „stăpânii”, armata, banii, restricțiile, pedepsele, dominația și exploatarea; o țară fără granițe și fără proprietate, în care binele și libertatea fiecăruia în parte este singura măsură acceptabilă a binelui și a libertății comune. Dacă „temeiul înțelepciunii” arimanilor este „bunăînțelegere”, nu trebuie să uităm, ne amintește Neagu-Negulescu, că această bună înțelegere dintre oameni nu este pur sentimentală, ci că ea izvorăște dintr-o înțelegere mai largă a „firii”, ale cărei baze

sunt în același timp etice și științifice. Nu suntem aici foarte departe de concepțiile lui Kropotkin, pentru care sociabilitatea, cooperarea și solidaritatea sunt principiile esențiale ale evoluției și dezvoltării umane. Țelul vieții arimane nu este, astfel, vreun bine abstract, exterior, ci tocmai descoperirea vieții și trăirea ei deplină de către fiecare în parte și de către toți împreună, pe măsura înzestrărilor și a aspirațiilor fiecăruia. Asemeni lui Proudhon, „anarhist, dar amic al ordinii”, Neagu-Negulescu își imaginează organizarea Arimaniei sub forma unei complicate rețele de „sfaturi”, „comune” și „asociații”, privity nu ca entități superioare indivizilor care le compun, ci mai degrabă ca unelte de lucru de care aceștia se folosesc pentru a-și coordona munca și eforturile și care, în afara bunei lor înțelegeri, nu au nicio realitate sau permanență. Armonia vieții arimanilor nu vine, prin urmare, din adoptarea unanimă a vreunui model exterior, uniform, imuabil sau din supunerea în fața vreunei „stăpâniri”. Arimania nu este o utopie a perfecțiunii abstracte ci, tocmai, o țară în care „ordinea” se construiește pornind de la fiecare individ în parte, de la oame-nii înșiși și de la ceea ce pot ei pune și face de fiecare dată împreună. În afara acestei înțelegeri și a bunei lor voini, nici țara nu există. Unitatea ei este doar cea a armoniei multiplului, cea a an-arhiei.

ȚARA BUNEÎNȚELEGERI: O ROMÂNIE ANARHISTĂ?

Arimania nu este însă, cel puțin pentru Neagu-Negulescu, un teritoriu pur fantastic sau un simplu exercițiu de imaginație. Țara descrisă este inspirată, fără îndoială, judecând după descrierea contururilor sale, chiar de România cu teritoriul său de dinaintea de 1918. Rezonanța numelui ales pentru „Țara Buneiînțelegeri”, „Arimania”, pare să mizeze tocmai pe ușoara modificare a pronunției unei anagrame: „România” – „armonia”. Am putea spune că ceea ce-și imaginează Neagu-Negulescu este tocmai o viitoare sau o posibilă Românie anarhistă, având în vedere și faptul că, înainte de a se numi „anarhiști” sau de a fi numiți astfel, o parte dintre socialiștii anti-autoritari își spuneau „armoniști”, tocmai pentru a se diferenția de cei pe care-i numeau,

în sânul Primei Internaționale, „autoritari” sau „marxiști”. De altfel, unul dintre cele mai cunoscute manifeste vizuale anarhiste din secolul XIX este lucrarea pictorului pointilist Paul Signac, inițial numită „În vremea Anarhiei”, nume schimbat ulterior cu „În vremea Armoniei”. Nu știm cu siguranță dacă tabloul lui Signac îi era cunoscut lui Neagu-Negulescu. Luând însă în considerare relațiile strânse pe care acesta le avea cu anarhiștii francezi, putem să bănuim cu oarecare îndreptățire că da. Mai mult, deși scrisă în 1921 și publicată doi ani mai târziu, Arimania nu pare să fi fost concepută în întregime în timpul petrecut de Neagu-Negulescu în închisoare, ci lasă mai degrabă impresia unei „vechi visări”, elaborată în timp și din surse multiple. Un indiciu în acest sens este tocmai detaliul conturului Arimaniei, care imită hotarele României antebelice, ceea ce demonstrează că părți ale utopiei fuseseră concepute înainte de 1921.

CUNOAȘTERE, LIBERTATE, ARMONIE, AN-ARHIE

Scriindu-și utopia, Neagu-Negulescu pare că încearcă să răspundă unei întrebări cu care, mai mult ca sigur, se întâl-nise deseori în peregrinările sale prin țară și la care, pare-se, cugetase el însuși multă vreme: cum ar putea arăta și funcționa, de fapt, o lume fără stăpâniți și fără stăpânitori, o lume în care libertatea fiecăruia și a tuturor să se afle la baza solidarității și a grijii lor reciproce? Atunci când încearcă să schițeze niște posibile răspunsuri, Iuliu Neagu se folosește de convenția literară a

utopiei, însă privirea sa nu este cea a dogmaticului, ci mai degrabă aceea a exploratorului. Important de notat aici este și faptul că, în afara unor linii comune destul de generale, nu există, la drept vorbind, o singură viziune anarhistă „canonică”, unitatea anarhismului fiind, pentru a-i parafraza pe Deleuze și Guattari, cea a multiplului. Prin urmare, Neagu-Negulescu propune, alături de imaginea unei posibile Românie anarhiste, și propria perspectivă asupra „anarhiei”, puternic colorată, printre altele, de concepțiile sindicalismului revoluționar și de un scientism mai degrabă specific secolului XIX.

România pe care și-o închipuie el, cu toate mașinile zburătoare, trenurile rapide, laserele și hologramele sale, nu este o țară a viitorului sau, așa cum se întâmplă adesea în literatura utopică, un tărâm îndepărtat, inaccesibil. Arimania este o țară „departe și

nu prea” care, într-un fel, ar exista deja. Ea nu poate fi „văzută” și descoperită decât „dând la o parte perdeaua prejudecăților” prin cunoașterea „faptelor firești”, așa cum ne sunt ele descoperite de știință. Pentru Neagu-Negulescu, ca pentru atâția alți anarhiști, transformarea colectivă nu este inevitabilă și nu poate fi întrevăzută în afara unei transformări radicale, prin cunoaștere, a conștiințelor. Ceea ce ne separă de „Țara Buneiînțelegeri” nu este, în definitiv, ne spune Neagu-Negulescu, o distanță spațială sau temporală, ci o treaptă a înțelegerii vieții noastre comune și a vieții în general, treaptă care ține deopotrivă de etică și de cunoaștere și pe care n-o putem parcurge decât împreună.

(Rabelais)

DUMNEZEU ȘI STATUL de Mihail Bakunin

Dumnezeu și Statul este probabil unul dintre cele mai importante titluri ale literaturii anarhiste clasice și, oarecum surprinzător, singurul care s-a bucurat până acum de numeroase traduceri și ediții în limba română. Există patru variante românești, prima fiind publicată în 1885 la Focșani. De altfel, traducerea apărută la Focșani este și una dintre primele transpuneri într-o altă limbă a textului original, apărut în 1882, la Geneva, în franceză.

Dumnezeu și Statul a rămas, ca majoritatea textelor lui Bakunin, neterminat, iar primii săi editori, Carlo Cafiero și Élisée Reclus, au trebuit într-o oarecare măsură să alcătuiască ei înșiși lucrarea, începând cu titlul (care nu-i aparține lui Bakunin) și continuând cu selecția și aranjarea fragmentelor. Abia în 1908 a apărut o versiune completă (și corectă) a lucrării în volumul de *Opere* îngrijit de James Guillaume, unul dintre apropiații lui Mihail Bakunin și cel care a primit în grijă documentele rămase de la revoluționarul rus.

Cu toate complicațiile și aventurile restituirii sale, *Dumnezeu și Statul* rămâne o lucrare remarcabilă și revelatoare atât în ceea ce privește evoluția ideilor și practicilor anarhiste, cât și pentru înțelegerea rolului determinant pe care l-a avut în această privință Bakunin.

Însemnătatea activității și operei lui Bakunin nu este de găsit în originalitatea ideilor sau în articularea vreunui sistem teoretic inedit, ci în capacitatea sa de a schița în mod convingător o serie de principii generale (filozofice, etice, politice) și de a sintetiza

astfel o viziune specifică anarhismului. Prin forța intuițiilor și a convingerilor sale, dar și prin magnetismul său personal, Bakunin a reușit să exprime această viziune aparte într-o formă exemplară, concretă, vie. Meritul său nu este de a fi unificat sau de a fi dat o configurație definitivă, canonică ideilor libertare, ci, dimpotrivă, este în primul rând acela de a fi făcut posibilă multiplicarea experiențelor și discursurilor anarhiste, de a fi inspirat numeroasele lor rătăcirii și asamblaje ulterioare, fie ele practice sau teoretice. Astfel că, odată cu Mihail Bakunin, anarhismul a încetat să mai fie o simplă doctrină filozofică, susținută de câțiva intelectuali radicali, așa cum fusese în mare parte până atunci, și a renăscut ca teorie și practică a acțiunii revoluționare, câștigând în scurt timp și o largă răspândire populară. Între finalul secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX, socialismul libertar a devenit aproape sinonim cu eforturile și mișcările de emancipare socială ale epocii – din Rusia până-n Spania, din Italia până-n Statele Unite și din Franța până-n... România.